Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Specifieke (ontwerp)verklaring van geen bedenkingen kunstwerk bibliotheek Neude 11

Beleidsveld	Ruimtelijke Ontwikkeling
Organisatieonderdeel	Vergunningen Toezicht en Handhaving
Opsteller	Jacobine Beekhuis
Kenmerk	8535173
Vergaderdatum Raad	Volgt.
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. Een specifieke ontwerpverklaring van geen bedenkingen af te geven voor het plaatsen van een kunstwerk op de luifel van de bibliotheek aan de Neude 11, waardoor het mogelijk wordt de ontwerp-omgevingsvergunning ter inzage te leggen en de mogelijkheid wordt geboden zienswijzen kenbaar te maken.

2. Indien geen procedurele zienswijzen over de ontwerpverklaring worden ingediend, deze als definitieve verklaring van geen bedenkingen voor het plaatsen van een kunstwerk op de luifel van de bibliotheek aan de Neude 11 te bezien.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting
De omgevingsvergunning voor het plaatsen van een kunstwerk op de luifel van de bibliotheek aan de Neude 11 (voormalig postkantoor) kan alleen verleend worden indien gebruik gemaakt kan worden van de algemene verklaring van geen bedenkingen die de gemeenteraad in 2010 heeft afgegeven. In 2010 sprak het college met de raad af dat het college in het geval van bestuurlijk gevoelige aanvragen niet zonder er bij de raad op terug te komen, gebruik maakt van deze algemene verklaring. Dit betekent dat het college, net zoals eerder bij de aanvraag voor het verbouwen van het postkantoor zelf, de raad nu een raadsvoorstel voorlegt voor een ontwerpbesluit (een zogenaamde specifieke verklaring van geen bedenkingen).

Context
Aanleiding
Eén van de vijf wettelijke functies van de bibliotheek is om mensen kennis te laten maken met kunst en cultuur. Stichting de Bibliotheek Utrecht (hierna: de bibliotheek) doet dat op verschillende manieren, bijvoorbeeld door het programmeren van film, theater, dans en muziek en door ruimte te bieden aan beeldende kunst, zowel met tijdelijke exposities als met permanente kunstwerken. De bibliotheek wil de nieuwe functie van bibliotheek in het voormalige postkantoor markeren met een kunstwerk. Er zijn in dat kader vijf Utrechtse kunstenaars geselecteerd door een onafhankelijke commissie met specialisten op het gebied van kunst. Deze vijf kunstenaars maakten ieder een nieuw kunstwerk geïnspireerd op de architectuur van het gebouw én de nieuwe functie als bibliotheek. De Utrechtse kunstenaar Maarten Baas heeft het vijfde kunstwerk, de lichtkunstinstallatie ‘Intellectual Heritage’, ontworpen.

Met de lichtkunstinstallatie beoogt de bibliotheek op een bijzondere manier de drukte van het plein, met horeca en festivals, te verbinden met de relatieve rust en het meer ingetogen karakter van de bibliotheek. Het kunstwerk markeert ook de entree van de bibliotheek om zo aandacht te trekken en nieuwsgierig te maken. Het kunstwerk vormt een staalkaart van de veelheid aan activiteiten die in een moderne bibliotheek plaatsvinden. De bibliotheek vindt dat zij daardoor niet langer aan te merken is als louter een huis van boeken, maar dat het een intrigerende, spannende plek in de stad voor ontmoeting en ontwikkeling van mensen is geworden.

Aanvraag omgevingsvergunning
Op 19 december 2019 is de benodigde aanvraag om omgevingsvergunning ingediend. Deze omgevingsvergunning (kenmerk HZ_WABO-19-41704) voor het plaatsen van een kunstwerk op de luifel van de entree van de bibliotheek, heeft betrekking op de volgende activiteiten:
- bouw;
- afwijken bestemmingsplan;
- wijzigen (rijks)monument.

Bestemmingsplan
Bestemmingsplan ‘Binnenstad’ laat binnen de bestemming ‘Verkeer- en Verblijfsgebied’ kunstwerken toe tot een hoogte van maximaal drie meter. Het geplande kunstwerk heeft een hoogte van circa 12,3 meter. De aanvraag om omgevingsvergunning is dus qua hoogte in strijd met het bestemmingsplan. Gezien de zeer grote afmetingen van het pand is een groot kunstwerk ter plaatse van de entree in stedenbouwkundig opzicht als ruimtelijk inpasbaar beoordeeld. De gebruiksmogelijkheden van het plein blijven gelijk. Het kunstwerk zal invloed hebben op de beleving van het plein en de gevel. De beoordeling van de welstandsaspecten en monumentaspecten zijn op dit punt van doorslaggevend belang.

Het kunstwerk is voor advies voorgelegd aan de Commissie Welstand en Monumenten en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, vanwege de vraag om een bouwwerk toe te voegen aan een rijksmonument.

Advies Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)
De RCE heeft positief geadviseerd over de aanvraag. In haar advies van 24 januari 2020 staat dat door de plaatsing van het kunstwerk visueel gezien het een en ander verandert aan het monument. Overwogen wordt dat het statige en robuuste monument een nieuw kleurrijk accent krijgt boven de entree, maar het kunstwerk het forse gebouw niet zal domineren. Het specifieke ontwerp van het kunstwerk wordt door de RCE niet beoordeeld. De RCE adviseert in dit geval over de impact die het

kunstwerk fysiek en visueel op het monument heeft. De fysieke en materiële aantasting van het monument is als minimaal beoordeeld.

Advies Commissie Welstand en Monumenten
De commissie heeft op voorhand aangegeven geen uitspraak te doen over het kunstwerk zelf, maar alleen over de gevolgen voor de monumentwaarden van het gebouw en de relatie tot de omgeving. Zij is van mening dat de schaal van het monument en de beperkte fysieke ingrepen voor de bevestiging, de monumentwaarde niet onevenredig zullen schaden. Bij het oorspronkelijke gebouw waren de kunsttoepassingen meer geïntegreerd in de architectuur; een eigentijds kunstobject kan er aan toegevoegd worden. Door de boogvorm wordt het glas-in-lood gerespecteerd. Daarnaast is het kunstwerk reversibel. De commissie heeft in meerderheid positief geadviseerd onder voorbehoud van de technische uitwerking van de constructie en van de diverse onderdelen, en van de lichttoepassing.

Conclusie advisering Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Commissie Welstand en Monumenten
Beiden zijn van mening dat zowel het rijksmonument als de omgeving het kunstwerk verdragen, waarbij van belang is te vermelden dat beiden niet adviseren over het kunstwerk zelf.
Daarnaast is het kunstwerk te verwijderen zonder noemenswaardige schade aan het monument (de toevoeging is reversibel). De technische uitwerking van de constructie en de onderdelen, alsook de lichtintensiteit- en frequentie worden nader bekeken. Wij hebben de adviezen beoordeeld en ons is niet gebleken dat er omstandigheden zijn op grond waarvan wij de adviezen van de deskundigen niet over zouden kunnen nemen. Op grond van de ingewonnen ambtelijke adviezen zou het in de lijn der verwachting liggen om hier positief op te beslissen. Gelet op de bestuurlijke context en de aandacht in de media is het aan de raad om voor deze aanvraag een specifieke verklaring af te geven.

Procedure/Specifieke verklaring van geen bedenkingen
De omgevingsvergunning kan worden verleend op grond van artikel 2.12, eerste lid onder a onder 3 van de Wabo. Dit betreft het zogenaamde “projectbesluit/afwijkingsbesluit”. Om deze omgevingsvergunning te kunnen verlenen, moet er sprake zijn van een goede ruimtelijke ordening. De benodigde ruimtelijke onderbouwing is opgesteld. Verlening van deze omgevingsvergunning is bovendien alleen mogelijk indien gebruik gemaakt kan worden van de algemene verklaring van geen bedenkingen als bedoeld in artikel 2.27 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht juncto artikel 6.5 Besluit omgevingsrecht. De gemeenteraad heeft deze verklaring in 2010 afgegeven. In het geval van bestuurlijk gevoelige aanvragen hebben wij echter met u afgesproken er bij u op terug te komen.

Voor de herontwikkeling van het voormalig postkantoor heeft uw raad in 2017 ook een specifieke verklaring van geen bedenkingen afgegeven. Met deze herontwikkeling is onder andere de vestiging van de bibliotheek in het pand mogelijk gemaakt. Met de nu voorliggende aanvraag wordt een kunstwerk toegevoegd aan de luifel van de entree van de bibliotheek. Het pand aan de Neude 11 is een belangrijk gebouw voor Utrecht en voor haar inwoners. Bij de presentatie van het kunstwerk in de media, heeft de lichtkunstinstallatie veel reacties opgeroepen. De meningen over het kunstwerk lopen op zijn zachtst gezegd uiteen. De gemeenteraad wordt daarom gevraagd om, net zoals eerder bij de aanvraag voor het verbouwen van het postkantoor, een zogenaamde specifieke verklaring van geen bedenkingen af te geven.

De specifieke verklaring van geen bedenkingen kan alleen worden geweigerd in het belang van een goede ruimtelijke ordening (artikel 6.5 lid 2 Besluit omgevingsrecht).

Nadat u een ontwerpverklaring van geen bedenkingen heeft afgegeven wordt deze samen met het ontwerp van de omgevingsvergunning gedurende zes weken ter inzage gelegd. Tijdens de periode van de terinzagelegging heeft een ieder de mogelijkheid om een zienswijze te geven over de ontwerpbesluiten. Indien er een zienswijze wordt ingediend over de ontwerpverklaring van geen bedenkingen zelf, dan wordt deze zienswijze samen met de ontwerpreactie van deze zienswijze nogmaals aan uw raad voorgelegd.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico’s

Beslispunt	

1	Een specifieke ontwerpverklaring van geen bedenkingen af te geven voor het plaatsen van een kunstwerk op de luifel van de bibliotheek aan de Neude 11, waardoor het mogelijk wordt de ontwerp-omgevingsvergunning ter inzage te leggen en de mogelijkheid wordt geboden zienswijzen kenbaar te maken.
Argumenten	
1.1	<u>Het kunstwerk is ruimtelijk inpasbaar</u>
	Het geplande kunstwerk markeert de publieke functie van de bibliotheek. Ambtelijk is positief geadviseerd; volgens de deskundigen is het kunstwerk ruimtelijk inpasbaar bij dit grote monumentale gebouw.
1.2	<u>Het kunstwerk schaadt de monumentwaarde van het gebouw niet</u>
	De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Commissie Welstand en Monumenten hebben positief geadviseerd. De schaal van het kunstwerk en de beperkte fysieke ingrepen voor de bevestiging, schaden volgens de deskundigen de monumentwaarde niet. Het kunstwerk zelf is overigens niet beoordeeld.
1.3	<u>Bij controversiële projectbesluiten/afwijkingsbesluiten beslist de raad zelf</u>
	De algemene verklaring uit 2010 geeft het college de mogelijkheid om projectbesluiten/afwijkingsbesluiten te verlenen. In 2010 is met de raad afgesproken dat de raad in positie wordt gebracht als het om controversiële aanvragen gaat. In dit geval zou het grond van de ingewonnen ambtelijke adviezen in de lijn der verwachting liggen om positief op de aanvraag te beslissen. Gelet op de bestuurlijke context en de aandacht in de media is het aan de raad om in dit geval een specifieke verklaring af te geven.
Kanttekeningen/Risico's	
1.1	<u>In de positieve adviezen van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Commissie voor Welstand en Monumenten is geen oordeel gegeven over het kunstwerk zelf</u>
	De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en de Commissie voor Welstand en Monumenten hebben niet het kunstwerk zelf beoordeeld, maar alleen de fysieke en materiële impact op het monument. Na de presentatie in de media zijn er veel gemengde reacties op het kunstwerk gekomen.
Beslispunt	
2.	Indien geen procedurele zienswijzen over de ontwerpverklaring worden ingediend, deze als definitieve verklaring van geen bedenkingen voor het plaatsen van een kunstwerk op de luifel van de bibliotheek aan de Neude 11 te bezien.
Argumenten	
	<u>Hiermee wordt voorkomen dat een nieuw raadsbesluit nodig is indien er géén procedurele zienswijzen over de ontwerpverklaring worden ingediend.</u> Zienswijzen over de procedure (de ontwerpverklaring zelf) worden ter beoordeling aan de gemeenteraad voorgelegd. In die situatie volgt er dus een hernieuwde beoordeling door de gemeenteraad. Doordat de raad nu reeds besluit een definitieve verklaring van geen bedenkingen af te geven kan een nieuw raadsvoorstel en raadsbesluit achterwege blijven indien geen procedurele zienswijzen worden ingediend.

Financiën

In de financiering wordt voorzien door een consortium van kunstenfondsen dat de middelen grotendeels bijeen heeft gebracht en waarbij er tevens een sluitende dekking is voor de geraamde kosten. De aanvrager en de gemeente hebben een planschadeverhaalsovereenkomst gesloten waarbij de gemeente is gevrijwaard van eventuele planschade.

Vervolg
Nadat u een ontwerpverklaring van geen bedenkingen heeft afgegeven wordt deze samen met het ontwerp van de omgevingsvergunning gedurende zes weken ter inzage gelegd. Tijdens de periode van de terinzagelegging heeft een ieder de mogelijkheid om een zienswijze te geven over de ontwerpbesluiten. Indien er een zienswijze wordt ingediend over de ontwerpverklaring van geen bedenkingen, dan wordt deze zienswijze samen met de ontwerpreactie van deze zienswijze nogmaals aan de gemeenteraad voorgelegd. Indien wordt besloten om de omgevingsvergunning te verlenen, dan ontvangen reclamanten een afschrift van de vergunning (inclusief een reactie op de ingediende zienswijzen). Daarna staat het belanghebbenden vrij om beroep aan te tekenen bij de rechtbank tegen de omgevingsvergunning.

Participatie/Communicatie
De Bibliotheek Utrecht heeft een speciale presentatie aan de pers gegeven wat heeft geleid tot publicatie in diverse Utrechtse media. Ook is de informatie op de website van de Bibliotheek gepubliceerd. De bibliotheek zou ook een debat over kunst in de openbare ruimte, vooral rond dit kunstwerk, organiseren. Vanwege de coronacrisis is deze aanpak gedeeltelijk aangepast. De perspresentatie en publicatie hebben op de website plaatsgevonden. Het publieke debat moest vanwege beperkingen in de coronacrisis komen te vervallen.

Niet-Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is niet van toepassing op een raadsvoorstel inzake de vaststelling of wijziging van een bestemmingsplan (artikel 3 lid 2 onder f Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht). Uit de toelichting op de verordening blijkt dat een verklaring van geen bedenkingen, benodigd voor (wabo-)projectbesluiten, ook onder de werking van artikel 3 lid 2 onder f valt. Dit raadsbesluit is daarmee niet-referendabel.

Bijlagen
Bijlagen ter besluitvorming
- Ruimtelijke onderbouwing
- Aanvraag omgevingsvergunning
- Specifieke (ontwerp)verklaring van geen bedenkingen

Bijlagen informatief
- geen